

اللَّهُ، اللَّهُ فِي الطَّبَقَةِ السُّفْلَى

در شماره های پیش در مورد دستور العمل امام علی (ع) به سردار رشیدش مالک اشتر، قدری توضیح دادیم و محورهای اصلی و اساسی حکومت و زمامداری از دیدگاه امام علی (ع) را که همان «عبودیت خدا»، «مردم دوستی» و «دوری از خود محوری» بود شناختیم و تقسیم بندی جامعه را به دو قطب «عامه» و «خاصه» از دیدگاه امام علی (ع) دیدیم، و سپس اقتضای گوناگون مردم و «عامه» را قدری شناختیم. در شماره پیش سخنی کوتاه در باب صنعتگران و تجار داشتیم. اکنون به طبقه پائین اجتماع، «طبقه سفلی» می پردازیم، حضرت در این مورد چنین می فرماید:

«ثم الله الله في الطبقة السفلى» سپس خدا را، خدا را، در مورد طبقه پائین اجتماع، در نظر داشته باش و از خدا بترس، طبقه ای که هیچ

آمده، در هر شهری قرار بده، پس همانا دورترین آنان نسبت بتو، مانند نزدیکترین آنان بتو، میباشد و تو مسئول مراعات حق همگی آنان هستی.

پس مشغولیات، تو را از آنان باز ندارد، و تو نمی توانی کارهای بزرگ و مسئولیتهای سنگین را به عنبر اینکه کارهای کوچک تو ضایع میشود، فروگذاری، پس توجه خودت را از آنان دریغ مدار و از آنان روی برتاب. و مخصوصا به کارهای آن دسته از آنان که در نظر مردم حقیر آمده اند، و بدیده کوچکی به آنان نگرسته میشود، رسیدگی نما، و از باران

ادای حقوق ایشان، حجت و دلیل داشته باش.

سخن حضرت گویاست و نیازی به توضیح ندارد، دیدیم که هیچیک از اقتضای جامعه، این چنین مورد نظر و سفارش امام نبوده اند. ملاحظه کردیم که در دیدگاه امام علی (ع) مسئولیت حاکم در برابر طبقات پائین جامعه سنگینترین مسئولیتهاست. تا بدان حد که هیچ عنبری پذیرفته نخواهد بود و حاکم اسلامی، در فردای قیامت در ملاقات پروردگار باید دلیل و حجت داشته باشد مبنی بر اینکه وظیفه خود را در ادای حقوق طبقات پائین انجام داده است. و اینست رمز عشق محرومین در طول قرنها، زیاد نسبت به نظام علوی، و چنین است که آتش عشق علی در قلوب جریحه دار تحقیر شدگان محرومین و «دوزخیان روی زمین» هر روز زبانه می کشد و میروند تا با ظهور امام مهدی (عج) تمامی مظاهر قساوت و ظلم و بیدادگری و استثمار را در شعله های سرکش خود بسوزاند و خاکستر نماید. و چنین است که مظهر علویون در زمانه ما، روح خدا خینی، اینگونه سفارش توده های محروم و پابرهنگان را می نماید و آنان را ولی نعمت همه میدانند و از هر فرصتی استفاده نموده و به مسئولین در مورد آنان تذکر میدهند، و اعلام می نمایند: «که دیگر هیچ عنبری پذیرفته نیست» و چنین است که عشق به امام خمینی و آرمانها و اهداف والای او، در قلوب تمامی علویون و حسینیان زمین شعله میکشد و از صمیم قلب در هر صبح و شام، فریاد می کنند که: «خدایا، خدایا، تا انقلاب مهدی، خمینی را نگهدار» و چنین باد.

امام علی (ع) همچنان قرا و نیازمندان را در نظر دارد، و در مورد آنان سفارش و تاکید می فرماید، حضرت سخن را چنین ادامه می دهد:

و به یتیمان رسیدگی نما، همچنین به سالخورده گانی که چاره ای ندارند، و خود نمی

✽ آتش عشق علی در قلوب جریحه دار تحقیر شدگان، محرومین و «دوزخیان روی

زمین» هر روز زبانه می کشد و میروند تا با ظهور امام مهدی (عج) تمام مظاهر

قساوت و ظلم و بیدادگری و استثمار را در شعله های سرکش خود بسوزاند و

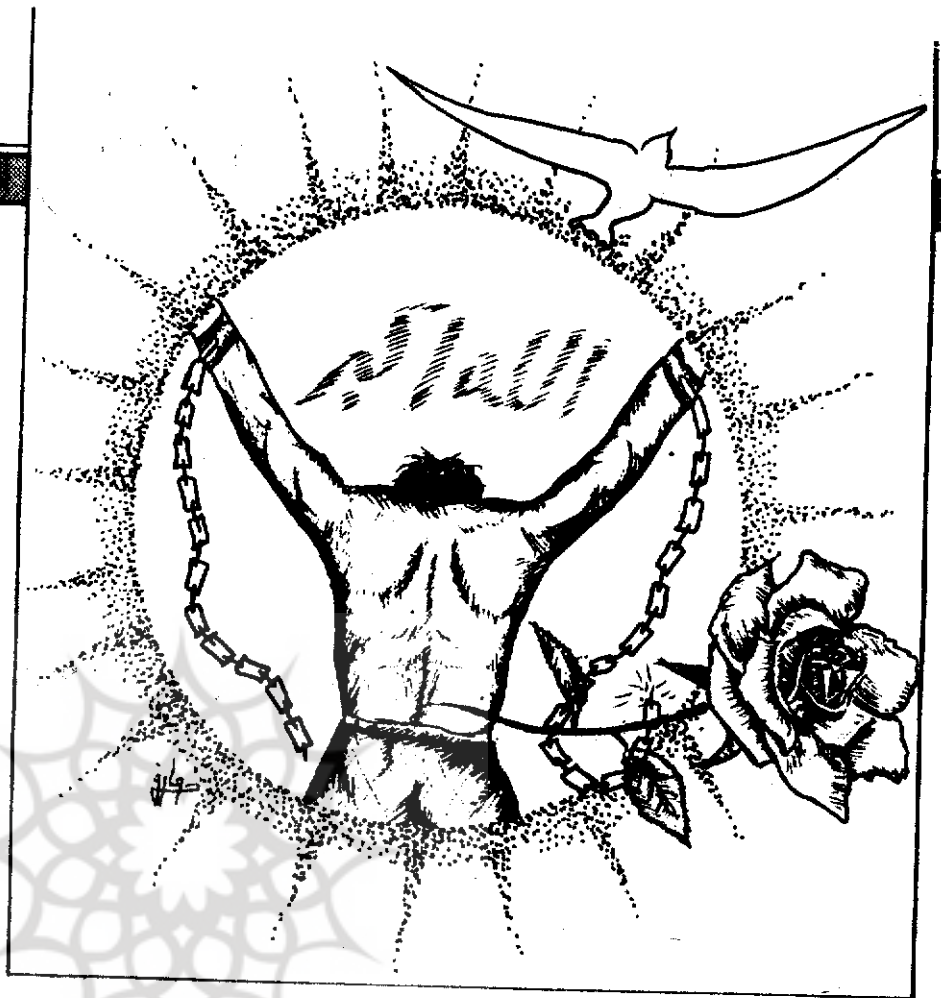
خاکستر نماید.

زادیک و مورد اعتمادات که اهل خدا ترسی و تواضع باشند، بر آنان بگمار، و از آنها بخواه که کارها و اخبار آنان را بتو برسانند.

سپس در مورد آنان بگونه ای عمل نما، که در پیشگاه خداوند معنور باشی، زیرا در بین مردم، اینان نیازمندتر به انصاف و عدالت از دیگران هستند، پس در پیشگاه خداوند برای

حیله و راه گریزی ندارند. از مساکین و محتاجین و نیازمندان و ناتوانان، زیرا در این گروه، عده ای (از عفت نفس)، نیازمندی خود را ابراز نمی دانند و آنچه خداوند در مورد آنان مقرر فرموده، بجا آور، و برای آنان قسمتی از بیت المال قرار بده، و قسمتی از غلات و بهره هایی که از زمینهای غنیمت اسلام، بدست

قسمت دوازدهم

✱ در دیدگاه امام علی (ع) مسئولیت حاکم در برابر طبقات پائین جامعه، سنگین ترین مسئولیتهاست، تا بدان حد که هیچ عنری پذیرفته نخواهد بود.

✱ ابن ابی الحدید، در شرح خود، در ذیل همین بخش از عهدنامه مالک اشتر میگوید: حضرت علی (ع) مکانی را بنام «بیت القمص» قرار داده بود، که مردم نامه ها و شکایات خود را در آن قرار می دادند.

حاکمی خواهد بود متواضع و فروتن در برابر محرومین جامعه و پیوسته در فکر آنان خواهد بود. بعد از این، حضرت یک رهنمود عملی و بسیار مهم در این رابطه به حکومت اسلامی میدهد، که حاکمان مسلمان برای اینکه از نزدیک و بطور واقع بینانه در جریان امور قرار گیرند، بایستی مستقیماً با مردم در ارتباط باشند و بهمین منظور حضرت از مالک اشتر میخواهد که بدون هیچ مانع و حاجتی، مردم را بحضور بپذیرد و حتی برای اینکه مردم راحت تر و آسان تر مطالب و شکایات احتمالی خود را در میان بگذارند، اطرافیان را نیز از آن مجلس دور نماید، و چنین میشود که حکومت مردمی به معنی واقعی خود، تحقق می یابد، و در این مورد ویژگیهای تمامی انبیا و امامان، مخصوصاً پیامبر اسلام (ص) و امام علی (ع) میتواند بعنوان نمونه و سبلی، برای ما باشد. تا آن اندازه پیامبر در میان مردم و با مردم و مانند مردم بود که اگر در مجلسی نشسته بود، فرد نا آشنائی وارد میشد و با پیامبر کاری داشت از طرز نشستن و موقعیت پیامبر در مجلس، آن حضرت را نمی شناخت و می پرسید: **ایکم رسول الله؟ کدام یک از شما رسول الله است؟**

ابن ابی الحدید، در شرح خود، در ذیل همین بخش از عهدنامه مالک اشتر میگوید: حضرت علی (ع) مکانی را بنام «بیت القمص» قرار داده بود، که مردم نامه ها و شکایات خود را در آن قرار می دادند. امید آنکه با شناخت هر چه بهتر نظام علوی و تلاش در ایجاد زمینه های مناسب در این جهت، مقدمات ایجاد حکومت جهانی علویون و حضرت مهدی را فراهم سازیم.

فراهم سازیم
ادامه دارد

آنان بدرفتاری مکن تا خداوند، برای تودرهای رحمتش را بگشاید و پاداش اطاعت را بتو عنایت فرماید. و آنچه میدهی با خوبی و خوشخونی باشد، و (درجائی که لازم باشد) با مهربانی و عنبرخواهی آنان را منع نما.

حضرت در این قسمت بعد از توضیح این مطلب که حق سنگین است و این نکته حق، که همان رسیدگی و توجه تمام و کمال به محرومین است، نیز بسیار سنگین و مشکل است، توجه میدهد که اگر انسان دارای سه شرط زیر باشد، خداوند سنگینی حق را بر او سبک خواهد نمود:

- ۱- عاقبت و سرانجام را در نظر گرفته و طالب آن باشد و هدفش فقط رستگاری و فلاح باشد.
- ۲- نفس را به شکیبائی وادار سازد. «صبر» باب تفعل «صبر» میباشد یعنی خود را شکیبیا نمودن، به شکیبائی واداشتن.
- ۳- ایمان و اعتماد به راستی و درستی وعده های خداوند، که در صورت وجود این شرایط حاکم اسلامی همانگونه که امام علی (ع) خواسته است،

توانند به کار بپردازند، و این برای زمامداران مشکل است، و حق تماماً سنگین و مشکل است، ولی خداوند آنرا سبک می نماید، برای کسانی که در اندیشه رستگاری باشند و خود را به شکیبائی وامیدارند، و بدرستی و راستی وعده خداوند ایمان دارند.

و بخشی از وقت خود را برای نیازمندان قرار بده، و با آنان در مجلس عمومی بنشین و برای خدائی که تو را خلق کرده، متواضع و فروتن باش و لشکریان و اطرافیان و محافظان را از آنها بلزدار، تا آنان بدون ترس با تو سخن بگویند، زیرا من از رسول خدا (ص) بارها شنیدم که می فرمود: «هرگز پاک و مقدس نخواهد بود امت و ملتی که در آن حق ضعیف از قوی، بدون ترس و دلهره گرفته نمیشود.» سپس تنبی و نادانی آنان را تحمل نما و با